

Cases of Mamzerus

Introduction

2) Definition of a mamzer

משנה מסכת קידושין פרק ג משנה יב
 כל מקום שיש קדושין ואין עבירה הולד הולך אחר הזכר ואיזה זו כהנת לוייה וישראלית שנשאן לכהן וללוי וישראל וכל מקום שיש קדושין ויש עבירה הולד הולך אחר הפגום ואיזה זו אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לממזר ולנתין וכל מי שאין לה עליו קדושין אבל יש לה על אחרים קדושין הולד ממזר ואיזה זה הבא על אחת מכל העריות שבתורה וכל מי שאין לה לא עליו ולא על אחרים קדושין הולד כמותה ואיזה זה ולד שפחה ונכרית:

משנה מסכת יבמות פרק ד משנה יג
 איזהו ממזר כל שאר בשר שהוא בלא יבא דברי רבי עקיבא שמעון התימני אומר כל שחייבים עליו כרת בידי שמים והלכה כדבריו רבי יהושע אומר כל שחייבים עליו מיתת בית דין אמר רבי שמעון בן עזאי מצאתי מגילת יוחסין בירושלם וכתוב בה איש פלוני ממזר מאשת איש לקיים דברי רבי יהושע.

תלמוד בבלי מסכת קידושין דף סז עמוד ב
 אלא א"ר יונה, ואיתימא רב הונא בריה דרב יהושע, אמר קרא: +ויקרא יח+ כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו, הוקשו כל העריות כולם לאחות אשה, מה אחות אשה לא תפסי בה קידושין, אף כל עריות כולם לא תפסי בה קידושין. אי הכי, אפילו נדה נמי! אלמה אמר אביי: הכל מודים, בבא על הנדה ועל הסוטה - שאין הולד ממזר! אמר חזקיה, אמר קרא: +ויקרא טו+ ותהי נדתה עליו, אפילו בשעת נדתה תהא בה הויה.

שולחן ערוך אבן העזר הלכות פריה ורבייה סימן ד סעיף יג
 איזהו ממזר, זה הבא מאחת מכל העריות, בין בחייבי מיתות בין בחייבי כריתות, חוץ מהבא מהנדה שאע"פ שהוא פגום אינו ממזר אפילו מדרבנן.

באר היטב סימן ד ס"ק יא
 פגום. ר"ל דלאו פגום לכהונה קאמר דבהדיא איתא בגמרא דמנדה אין הולד פגום אלא ר"ל שהוא פגום ומקולקל ואין משפחתו מיוחס ובזה ישבתי קושית הט"ו ב"ד סימן קצ"ו ס"ק יב ע"ש.

שולחן ערוך אבן העזר הלכות פריה ורבייה סימן ד סעיף א
 ממזרים ונתינים אסורים איסור עולם עד סוף כל הדורות, בין זכרים בין נקבות.

תלמוד בבלי מסכת קידושין דף עג עמוד א
 לא יבא ממזר בקהל ה' - ממזר ודאי הוא דלא יבא, הא ממזר ספק יבא, בקהל ודאי הוא דלא יבא, הא בקהל ספק יבא.

משנה מסכת קידושין פרק ד משנה ב
 ואלו הם שתוקי כל שהוא מכיר את אמו ואינו מכיר את אביו אסופי כל שנאסף מן השוק ואינו מכיר לא אביו ולא אמו אבא שאול היה קורא לשתוקי בדוקי:

ויקרא רבה (וילנא) פרשת אמור פרשה לב:ח
 ה"ד (קהלת ד) ושבתי אני ואראה את כל העשוקים דניאל חייטא פתר קרייה בממזרים והנה דמעת העשוקים אבותם של אלו עוברי עבירות ואילין עלוביא מה איכפת להון כך אביו של זה בא על הערוה זה מה חטא ומה איכפ' לו ואין להם מנחם אלא מיד עושקיהם כח מיד סנהדרי גדולה של ישראל שבאה עליהם מכחה של תורה ומרחקתן על שום לא יבא ממזר בקהל ה' ואין להם מנחם אמר הקב"ה עלי לנחמן לפי שבעוה"ז יש בהן פסולת אבל לע"ל אמר זכריה אנא חמיתיה אלו כורסון כולו דהב נקי.

Shochet, Mamzerus, Minchas Yitzchak
Nov. 7, 1999

1) Typical question of mamzerus

שו"ת מנחת יצחק חלק ג סימן קז

בחשש פסולי קהל

לשון השאלה. בא לפנינו הבחור מ' ג' ובקש קבלה על שחיטה. כשנשאל על מוצאו וכו', נתברר שהוא בן מאומץ של משפחת ג', שלקחוהו לביתם אחר שאמו יצאה מביה"ח אחרי לידתו, ואמצו אותו רשמית בערכאות אחרי שלשה חדשים. קראנו את האב המאמץ, ואת בתו (האם המאמצת אינה בחיים עוד) והם ספרו לנו את הדברים הבאים:
הילד מ' שנולד בעשרים וששה לספטמבר אלף תשע מאות שלשים וחמש אומץ על ידם בעשרים ואחד לינואר אלף תשע מאות שלשים ושש באופן רשמי. אשתו של מ' ג' שלא זכתה לבן - זכר השתוקקה לאמץ ילד. היא גלתה דבר זה לידידתה גב' כ', גב' כ' ספרה לה שהיא יודעת מבחורה יהודיה ששמה ש' ב', שנתעברה מגבר יהודי שפתה אותה שישאנה ולא נשאה. אשתו הבטיחה שאם הילד יהי' בן - זכר יאמצו אותו. כאשר נולד הילד הם קיימו את הבטחתם.

קראנו את הגב' כ', שהי' לה יד באמוץ הילד ע"י משפחת ג', והיא ספרה לנו את הדברים הבאים:
ש' ב' ואחותה הצעירה ר' עברו לגור בביתי בקומה הראשונה. הן באו מעיר אחרת ובאו לל' לעבוד כאן. אחרי כששה חדשים, ש' התחילה מתהלכת עם בחור אשר הבטיח לשאתה לאשה. יום אחד באה אלי והחלה בוכה. היא אמרה לי שהיא מעוברת, ונודע לי שהיא לא תוכל להתחתן עם הבחור, כי הוא כבר נשוי. הוא ה' עובד בדפוס, היא לא ידעה שהוא נשוי, והיא ספרה לו שהיא הרה. אמנם ראיתי את אותו פלוני שהי' יוצא ובא אצל ש' ב', ושהיא אומרת עליו שממנו נתעברה. היא היתה אז כבת עשרים וחמש או עשרים ושש שנה. ש' היתה מאד מודאגת, ולא ידעה מה לעשות עם התינוק. אמרתי לה שאני מכירה אשה בשם גב' ג' שיש לה שתי בנות, אבל לא זכתה לבן. אמרתי לה שאם תלד בן, אשתדל שגב' ג' תקבל אותו. ש' ילדה ילד בביה"ח והלכתי לראותה, התינוק היה כל כך יפה, הלכתי לראות את גב' ג' וספרתי לה שנולד לה ילד ושהוא נהדר. היא הלכה לראות אותו, וגם היא התאהבה בו, ולקחה אותו מביה"ח שבוע אחרי שנולד. בינתיים, אחותה הצעירה ר', עזבה את ל' וכתבה שהיא התחנתה והיא מאד מאושרת. כחדשים אחרי לידת הילד עזבה גם ש' את הדירה. שתיהן היו יהודיות בודדות ושתייהן פנויות. אבל כשראינו את תעודת הלידה של מ' ג', מצאנו שבשם אמו רשום ש' ב' מקודם ג' (שם האב לא ניתן בכלל), ונתעורר החשד שאולי היתה נשואה. לאחר חקירה ודרישה נוספת נתברר, שש' ב', האם הטבעית עדיין חי' באחת מערי השדה. אחד מחברי בית דיננו נסע למקום מגורי' והיא ספרה לו את הדברים הבאים.

בשנת אלף תשע מאות עשרים וארבע, בהיותה בת שבע עשרה נשאה בערכאות ל' ב', שהי' חיל בצבא הבריטי, ואחר חדש ימים נשאת לו בחופה וקידושין. מסדר הקדושין הי' אחד השובי"ם במקום. (חברנו ראה את הכתובה). הם עברו אח"כ לגור בל' בשנת אלף תשע מאות עשרים וחמש נולדה להם בת, אבל היא מתה בהיותה בת שלשה חדשים. בשנת אלף תשע מאות עשרים ושש נולד להם בן, והבן עודנו חי. מכיון ש' ב' הי' מן הריקים והפוחזים, לא יכלה לחיות אתו, והם נפרדו בשנת אלף תשע מאות עשרים ושש. הוא עזב אותה והיא עברה לגור בבית הגב' כ' בשנת אלף תשע מאות עשרים ושש נפגשה עם נכרית אחת, שאמרה לה שהיא מעוברת מבעלה י' ב', ודרשה מאתה שתאפשר לבעלה להתגרש ממנה בערכאות, למען יוכל לישא אותה רשמית, והיא השיבה לה שאין ברצונה להיות לה עמו שום מ"מ. לאחר איזה שנים נתעברה מגבר יהודי בשם ש' ר' ומפני הבושה ומצבה הדחוק, לאחר לידת הילד מסרה אותו לאמוץ למשפחת ג' כפי שהיא יודעת, בעלה י' ב' עודנו חי, אבל היא לא יודעת את מקום המצאו. אילו היתה יודעת, היתה דורשת ממנו מזונות בערכאות לפי החוק האזרחי בעד כל השנים. עשינו כל המאמצים שיכלנו לחפש ולחקור על הבעל, ולא עלה בידנו למצוא שורש ממנו. ראינו גם את בנם הקודם, והוא אמר לנו שידוע לו שאביו הי' עוד בין החיים בשנת אלף תשע מאות ארבעים וחמש, אבל אינו יודע מקום המצאו. עלינו להוסיף שנשואי הערכאות (עפ"י התעודה) התקיימו בקסקטין של הצבא, וסדור הקדושין בין י' ב' וש' ב' (האם הטבעית של הילד), לא נרשם ולא הורשה ע"י משרד וכו' כנהוג במדינה זו ברובא דרובא של סדורי הקידושין שאין בהם פקפוק מדין התורה. עלה בידנו להשיג את תעודת הלידה והנשואין האזרחיות של י' ב' ושל הורי אמו, ונולדו הוכחות ואומדנות חזקות שאפשר שאמו של י' ב' היתה נכרי'. תעודת הנשואין של הורי אמו של י' ב' שלמרות סתירות קלות מוכה שהיא תעודתם, מאשרת שהם נשאו בכנסיה נוצרית בעיירה בסביבה שלא נודעו שם יהודים. גם העובדה שי' ב' שרת בצבא בעת שלא הי' גיוס חובה (דבר שלא הי' רגיל אז בין יהודים) ונשואיו עם ש' ב' בערכאות, וסדור הקדושין באופן בלתי רשמי, מחזקות את הספקות על יהדותה של אמו של י' ב', וממילא על יהדותו הוא.

(א) מדברי האשה (וכן גם מדברי בנם הקודם) נראה שהבעל הי' ג"כ באותן השנים בל', ואף שהי' נפרדים זמ"ז, והשכנה (גב' כ') אומרת שהי' מישהו אחר יוצא ונכנס אצלה, והאשה אומרת מפלוני הוא, עדיין אפשר להסתפק ולתלות שמא מבעלה, ומידי ספיקא לא נפקא, (אף דאי אפשר לומר בזה רוב בעילות אחר הבעל), דלא מפיה אנו חיינן, כמבואר באהע"ז (סי' ד' סעי' כ"ט) וברמ"א שם (בסעי' כ"ו ובסעי' ט"ז), דתחת בעלה אף בפרוצה ביותר, וליכא רוב בעילות אחר הבעל, גם לדעת המחמירים, רק חוששין לבנלי. ואם כי בענין שאלתנו לא הוי תחת בעלה, שמא מבעלה דשמא נזדקקו זל"ז איכא, ובפרוצים ודאי שכיחא כזה.
(ב) ואפילו אם אינו מבעלה יש עדיין לתלות ברוב עכו"ם, למרות מה שהיא אומרת מפלוני יהודי הוא. וכמו שהכריע בשו"ת עין יצחק אהע"ז (סי' ז'), דאף אם אומרת שאיננו מנכרי, יש לתלות ברוב עכו"ם.

(ג) כש"כ שנוולד ספק אם הי' שם קידושין כלל, מאחר שהאומדנות מוכיחות שהבעל הי' בן נכרית מלידה. וכמו שרגיל במדינה זו בעוה"ר אפשר שהטעו את מסדר הקדושין.

מפני חומר הענין אמנם נבקש מכ"ג להביע חו"ד הגדולה. הצעיר הוא בר - אוריין שלמד כמה שנים בישיבה. הוא ירא הי' ומצויין במדות וגם מהנדך בעל השפעה, ואין צורך להדגיש את נחיצות הענין שאין לתארו במלים.

תשובה. ב"ה יום ג' משפטים כ"ה שבט תשי"ט לפ"ק מנשטת יצ"ו. שוכט"ס לכבוד הרבנים וכו'.

אחדשת"ה כמשפט, את מכתבכם בדבר כשרות הבחור מ' ג' וכו' הגיעני (והנה כל פרטי הענין מבואר במכתבכם, וטורח עלי לחזור הדברים), ומסקנת כ' דאפשר להכשירו בקהל על סמך ג' ספקות, א' מבעלה, ב' דלמא מעכו"ם, ג' דלמא הבעל הי' בן נכרית, וכמבואר הכל בדבריכם.

(א) והנה בהספק דשמא מעכו"ם, שהבאתם מת' עין יצחק (א"ע סי' ז'), דאף אם אומרת שאינו מנכרי, יש לתלות ברוב עכו"ם, ראיתי להגאון מראדימישאל ז"ל בספרו שו"ת מהר"ש (חלק שמיני סי' קי"ז), דפשיטא לי' להיפוך, דכמו דבאומרת שהוא מנכרי נאמנת להכשירו גם לשיטת הטור, ה"ה להיפוך, אף א"נ דבסתמא, יהי חשוב רק ספק ממזר כשיטת הרמב"ם ז"ל, מ"מ כשאומרת שנתעברה מישראל, חשוב ודאי ממזר, ורק העלה, דהיא לא אמרה בפני ב"ד שנתעברה מאיש פלוני, יכולה לחזור לומר מבודה הייתי, ועי' חו"ד (יו"ד סי' קפ"ה), ובפרט שיש לה אמתלא טובה, שמחמת בושה להחזיקה במופקרת אמרה כן עיי"ש, מ"מ בנד"ד נראה לענ"ד, להעמיד עיקר היסוד בהתרא דהאי גברא, על הספק הג', וכדלהלן, וממילא חזי לאצטרופי גם הספיקות הא' והב'.

(ב) דהנה כעין הספק הג' הנ"ל, שמא הי' בעלה של אמו, בן נכרית מלידה, מצינו בפוסקים לענין האנוסים, שכתבו שאין לחוש ולומר, שמא אין אמם מישראל לפי שחזקת כל האנוסים, שאינם נושאים נשים נכריות, ועי' בזה בת' התשב"ץ (הנדפס בתשו' הרא"ם שבספר מים עמוקים, סי' ל"ב), שכתב ע"ז, דאעפ"י שיש מקצת מהם שמתערבים בזרים, ולוקחים נשים מבנותיהם, זה היא מעט מן המעט, אחד מעיר ושנים ממשפחה, ומן הדין אין חוששין לאותו המעט, משום דכל דפריש מרובא פריש, וא"כ כל הפורש מהם ובה אצלינו לעשות תשובה מרובא פריש, ומזרע ישראל קאתי עיי"ש, ועי' באה"ט (א"ע סי' מ"ד ס"ק ו' וסי' ד' ס"ק כ"ג), והנה במדינה זו בעוה"ר, אצל קלי הדעת, הנשואי נכרית, המה מדברים הרגילים, והוי מיעוטא דשכיח, אבל עדיין י"ל דאף דהוי שכיחא, אבל רק מיעוטא, וכל דפריש מרובא פריש, אכן בין אותם הנושאים בכנסיה נוצרית, במדינה זו, שאין הכרח לזה, דאף מי שאין רוצה בחו"ק כדת משה וישראל, יכול לישא בנשואי ערכאות, ולא בנשואי דתית נכרי', בין אלו בודאי הוי רובא דרובא, א' מהם עכ"פ מדת אחרת, ובנד"ד היתה כן האשה דעליו כנראה אין ספק כדלהלן, והרי זה דומה למה דאיתא במס' כתובות (ע"ז ע"א ע"ב), רוב נשים בתולות נשאות, ומיעוט אלמנות, ורוב הנשאת בתולה יש לה קול, וזו הואיל ואין לה קול, איתרע לה רובא, וכיב"ו במס' נדה (כ"ט ע"א) לענין בכורה, וכן במס' יבמות (ל"ז ע"א) לענין יולדות לתשעה, וכן היא בנד"ד, דרוב נשים ישראלית אינם נושאים בכנסיה נוצרית, וזו הואיל ונשאה שם, יצתה מהרוב, ואדרכה י"ל שהיא מהרוב, שהמה נשים נכריות, אשר נושאים שם, ומכל שכן שכתבתם, שיש הוכחות ואומדנות חזקות שהיתה נכרית, בודאי הוי עכ"פ ספקא מעלי', הנוטה יותר להקל, לומר שהוא הי' בן נכרית.

(ג) ועוד יש לדון בזה, היות שכפי הנראה ממכתבכם, שעל אבי אמו של הבעל, אין ספק, שהי' מזרע ישראל, וא"כ מי הם המה שנושאים נשים בכנסיה נוצרית, בודאי המה, או שניהם נכרים גמורים, או שיש שם נשואי תערובת, שא' מהם נכרי ממש, (ואם כן הי' בנדוננו, אז האשה היתה הנכרי', כיון שהאב מזרע ישראל), והשני מומר ג"כ, שנשא בדומה לו, ולא רק מומר לחלל שבתות וכל התורה, אלא גם מומר גמור לדת אחרת, שהתרצה לנשואין דתית מדת אחרת, או ששניהם מזרע ישראל מלידה, שהמירו עצמם לדת אחרת, באופן שבנוגע להאם, יש כאן מומרות ודאי, והוכחות ואומדנות שהיתה נכרי' גמורה.

(ד) והנה נודע פלוגתת הראשונים, הובאו בטור (א"ע סי' מ"ד) בזה"ל, ישראל מומר שקידש קדושין קדושין, וצריכה ממנו גט, וי"א דמומר לחלל שבת בפרהסי' ולעבוד עכו"ם דינו כעכו"ם גמור, ואין קדושין קדושין ולא נהירא עכ"ל, ובב"י כתב בשם העיטור, דלדיעה א' הוי קדושין דאו', וכ"כ הרמב"ם (בפ"ד מה' אישות), דהרי אלו קדושין גמורים, וכ"כ שם בש"ע /א"ע סי' מ"ד/ (סעי' ט'), והרבינו שמשון הביאו המרדכי (ביבמות פ' החולין), ס"ל דקדושין קדושין רק מחמת חומרא בעלמא, ובכנה"ג (א"ע שם) /סי' מ"ד/ הובא בבאה"ט (שם /א"ע סי' מ"ד/ ס"ק ז') כתב כן ג"כ בשם המהר"י מינץ (סי' י"ב) עיי"ש, והנה התשו' שבמהר"י מינץ הנ"ל, נדפסה ג"כ כלשונו ממש, בתשו' הרא"ם (ח"ב שבספר מים עמוקים סי' ל"ג, ויש לעיין ממי יצאו הדברים), ובתשו' מהרשד"ם (חא"ע סי' י') הוסיף לומר, דאפילו לדעת הרמב"ם ז"ל והסמ"ג, אינם קדושין ודאים מה"ת, אלא קדושי ספק, שאל"כ למה הוצרך לומר שם דצריכה גט, הא פשיטא היא עיי"ש, ועוד האריך לתת טעם לסברת הי"א הנ"ל, דאין קדושין קדושין, דלא יוקשה מתלמוד ערוך (יבמות מ"ו ובכורות ל' ע"ב), דישאל מומר שקידש קדושין קדושין עיי"ש, ועי' בג"פ (א"ע סי' קכ"ג ס"ק ז') שהביאו, וכתב ליישב, דלא יוקשה לפי"ז, ישראל שקדש אשה ואח"כ נעשה מומר, היכי מצי מגרש, והלא קדושין הוי קדושי תורה, וגירושיו ספק (לדעת הרמב"ם עפ"י המהרשד"ם), ותי' משום דכל המקדש אדעתא דרבנן מקדש, ואפקעינהו רבנן לקידושי מיני' עיי"ש, - והנה הא פשיטא דאף שהטור כתב ולא נהירא על הי"א, דמירי לענין מומר לחלל שבת וע"ז, אבל יוכל להיות ששומר דת בשאר דברים, מ"מ בודאי הה"ד לשיטתו, גם אם אינו שומר דת כלל, כיון שעיקר דבריהם בנוי על הא דאף עפ"י שחטא ישראל הוא וקדושין קדושין, וכדמוכח מדברי הפוסקים.

(ה) והיוצא לנו מהנ"ל, דישי' ד' שיטות במומר שקידש, א' הוי קדושין מדאו', ב' דל"ה קדושין כלל, ג' הוי קדושין ספק, ד' הוי רק קדושי דרבנן, ועי' בתשו' מהרש"ם (ח"ב סי' ק"י וקי"א), שהאריך בזה אם יש לצרף שיטת הפוסקים דל"ה רק קדושי מדרבנן, וכתב שאחרי שדעת רוב הפוסקים דקודשי מומר מה"ת, א"א להקל מטעם זה בלבד, אבל מ"מ צדד שם לצרף ספק זה, לספק ב'

ששכיח טפי להקל, ועפ"ד מהרי"ק (שורש קע"א) וש"ת גאוני בתראי (ס"ו), וכתר כהונה (יו"ד סוס"י י"ט), דהיכא דספק א' שכיח טפי להקל, מצרפין ספק ב' שמצוי טפי להחמיר עיי"ש, ובנוגע לקדושין דרבנן, אם הולד ממזר על ב' מהריב"ל (כלל שלישי סי' י"ז).

(ו) אך כל זה, הי' נצרך לנו, אם היינו רוצים לדון מטעם המומרת שבהבעל בעצמו, שהי' מן הריקים והפוחזים, וכאשר מעיד עליו העובדא, שהי' שרת בצבא, בעת שלא הי' גיוס חובה, וממילא הי' מחלל שבת ועובר על כמה עבירות, הרגילים בצבא, בזון ובשאט נפש, ול"ש אצלו מה שדן בת' נובי"ת (ס"ו פ'), בעובדא דשם, שהי' מתנהג ביהודית ג' שבועות, דכ"ע מודים דחיישינן שמא הרהר תשובה בלבו, דהרי כאן הי' עוזב דת בפנינו שהי' עומד ושרת בצבא בזון ובשאט נפש, וגם הנשואי ערכאות שלהם, התקיימו בקסקטין של הצבא, - אכן באמת א"א לצרף ספק זה, אפילו לספק כל שהוא בזה"ז, דע"כ מדמסדרים קידושין למחללי שבת שבזה"ז, ע"כ דסמכינן על דברי החת"ס (א"ע סי' ע"ג) וליקוטי חת"ס (סי' נ"ו), דמחלק בין מומר שהמיר, וקבל עליו דת אחרת, ויצא מכלל היהודית לגמרי, ובין מחלל שבת או עובד ע"ז לבד עיי"ש, וביותר במחללי שבת שבזה"ז, שהאחרונים רוצים לדמותו לתינוק שנשבה, ועל מש"כ בספרי (ח"א סי' י').

(ז) אבל מה שיש לדון, הוא, באשר שבנדון דידן, שגם הורי אמו של הבעל הי' מומרים ודאים, וגם מומרים כולי האי, עד שנשאו בכנס' נוצרית, בנשואי דת אחרת, ולא הסתפקו עצמם בנשואי ערכאות, יש לדונם ליוצאים מן הכלל לגמרי, וקבלו דת אחרת, ובניהם הו' כזרע מומר, דגרע מסתם מומר, דהנה אף שכתב ה"ה (בפ"ד מה"א שם), וכ"פ בש"ע שם /א"ע סי' קכ"ג/, דאפילו זרעו שהוליד משהמיר, אם קדש אותו זרע ישראלי קדושיו קדושין, וכתבו שם הח"מ והב"ש, דאף שלא כתב המחבר בזה, הלשון קדושין גמורים כמו ברישא, מ"מ כוונתו לקדושין גמורים, דקאי על הרישא עיי"ש, מ"מ הרא"ם (ח"א סי' מ"ז) בשם המהר"י בן חביב (הביאו הכנה"ג והבאה"ט שם), ס"ל דבה"ל הורתו ולידתו שלא בקדושה, דינו כגוי, ואין קדושיו קדושין, והרא"ם חלק עליו (שם בס' מ"ח), והמהרש"ד שם, הביא ג"כ את דברי מהריב"ח, ופירש שכן דעת רוב הפוסקים, ות' מה שקשה ע"ז (ממס' יבמות סופ"ק) בענין גוי שקדש בזה"ז, והכנה"ג כתב, דיראה מדברי המהרש"ד ש"ל לא ראה את תשובת הרא"ם עיי"ש, (ומש"כ שם הכנה"ג והביאו הבאה"ט, בזה הלשון, ויראה דאפילו לדעת הרא"ם ז"ל דוקא בניו אבל בני בניו אפילו כשאמם ישראלי אין חוששים לקדושיהם וכו' עיי"ש, צע"ג דאמאי יגרע מזרע שנולדו מנכרי גמור שבא על בת ישראל), וכן דחה שיטה זו בתשו' תשב"ץ הנדפס בתשו' הרא"ם (ח"ב) הנ"ל, **אבל עכ"פ כדאי לצרף שיטה זו בודאי זרע מומרית שיצאה מן הדת לגמרי, ונדבקה לאומה אחרת, לעשות מזה עכ"פ ספק כל דהו, וחזי לאצטרופי, לספק השכיח יותר להקל כנ"ל.**

(ח) ואין לדון בנד"ד, מטעם שחזר הבן מומר בתשובה, דחזין מזה, דאף אם הי' חוזר, הרי פשיטא דלשיטה הנ"ל, הי' צריך גרות וטבילה מדינא, דדוקא לפי ההלכה, פסקינן דטבילת מומר רק מחומרא, וכמו שכתבתי מזה בספרי שם /ח"א סי' י/, אבל לשיטה הנ"ל בזרע מומרים, די'ש לו דין נכרי גמור, פשיטא דצריך גרות מדינא, וכמו שהעיר באמת בתשו' תשב"ץ שם, על שיטה זו, וז"ל והגע עצמך בן המומרת שחזר בתשובה, ס"ד שיהא מומר במזורת, כדין גר, דלא איקרי קהל, כדאיתא ביבמות וקדושין, זה לא עלה על הדעת, דאחינו הוא מ"מ עיי"ש, הרי דפשיטא לי' דלפי שיטה זו הי' גר ממש, וממילא צריך גרות גמורה.

(ט) ובישוב חומר הקוש' הנ"ל לשיטתם, נראה לומר, עפ"י מ"מ שכתב בתשו' מהרש"ד שם, ליישב לשיטתם, ממה דאיתא (סופ"ק דיבמות) הנ"ל, גוי שקדש בזה"ז חוששין לקדושיו וכו', ואפילו שמואל דפליג, נראה דהו' מטעם דבנתא דהא דרא איצטרוי אצטירי, א"כ משמע דאפילו שיהי' הזרע הורתו ולידתו שלא בקדושה, אחר שמישראל קאתי, יש לחוש לקדושיו, ות' דס"ל כלישנא בתרא, דאמר לא זוז משם עד שעשאום גוים גמורים, וכמו שגוי ודאי אין קדושיו קדושין כן אלו עכ"ד, היינו שהמה סברו דזה הי' בכלל מה שעשאום גוים גמורים, דהו' בכלל, כל זרע הנולד שלא בקדושה כנ"ל, ואמנם גם שם קשה, וכי יש כח לחז"ל לעקור דבר מה"ת בקום ועשה, שלא יועילו הקדושין שלהם, ועל מש"כ החו"ד (ביו"ד סי' קנ"ט), ובזה נראה דכל כה"ג הו' מטעם אפקעינהו רבנן לקדושין מינייהו, והתינח בקדושין, אבל לענין שארי ענינים, דינו כישראל לחומרא, שאין כח ביד חכמים לבטל דבר מה"ת בקום ועשה, - אמנם צ"ע לפי זה, אם עדיין י"ל סברתינו, דצריך טבילה וקבלת עול מצוות מדינא, לענין קידושין עכ"פ, שעשאום כגוים גמורים לזה לבד כנ"ל, - ואם כן בנד"ד לא רק דלא הי' גרות בודאי, עוד הרי הבן עמד בהמרתו, בעוברו על עיקרי הדת כנ"ל, ע"כ בודאי לשיטתם דינו כנכרי לענין דל"ה קדושיו קדושין, אבל צ"ע דיש לדון מטעם תינוק שנשבה, ועל חז"א (או"ח פ"ז - י"ד), ועכ"פ יש לצרף שיטה זו, לעשות מזה ספק כל שהו עכ"פ כנ"ל, **לעשות מזה ס"ס, היינו ספק א' השכיח יותר להקל, דהיתה אמו נכרי' גמורה, וספק ב', להצטרף עם הספיקות הקודמים, דשמא מבעלה, ושמא מנכרי, גם הא דאף אם לא היתה רק מומרת היוצאה מהדת לגמרי (כנראה מהא שנשאו בכנס' נוצרית כנ"ל), דלמא כהפוסקים דבזרעה שנולדו לה שלא בקדושה, ג"כ לא תפסו הקדושין כנ"ל, ולומר דלמא אחרי הנשואין, וקודם לידת בנה, עשאה תשובה, זה הי' כנגד חזקת פסול שנתחזקה מקודם.**

ובזה, גם לענ"ד אפשר להכשיר את הנדון, **שהוא בר אוריין וירא ד' כנ"ל**, בקהל, ורק מ"מ מחמת חומר הענין, יש לשאול עוד חו"ד גדול מפורסם בהוראה, כדי לאמטויין רק שיבא מכשורא, ושור"ר כעין ס"ס הנ"ל יוצא מדברי מהריב"ל (בתשו' סי' ט"ו). ידידכם דושת"ה וחותרם בכל חותמי ברכות, יצחק יעקב ווייס